

I. KAJ JE POLITIKA

POLITIČNA ZNANOST

- prvi 'politologi' vsi imeli pravno, zgodovinsko ali filozofsko izobrazbo
- sistematično lotevanje šele po 2. svet. vojni
- razmejitev med politološko disciplino in disciplinami s sorodnimi snovmi!
 - pol. znanost:
 - o izloča moralne sodbe (filozofija)
 - o stvarni procesi, ne pa formalni in pravni (javno pravo)
 - o cilj: posploševanje, ne pa specifično vedenje, omejeno na določ. prostor in čas (zgod.)

Predmet politologije: politika, politična stvarnost

Metode: metode empiričnih znanosti

POLITIKA

- polis: razum in uporaba jezika, politika ni ločena od družbe
- civitas: pravni red, zakon; politika, ki se razlikuje od morale
- dialog + dogovor (temeljni orodji)
- politični sistem
- racionalni pristop (individualni interesi), neoinstitucionalistični pristop (kolektivne norme, kolektivna identiteta)

DRŽAVA

- način delitve institucionalnih pooblastil, zgradba nadzora, značilnosti upravljanja!
 - posebna politična ureditev (v Evropi od 13.st.)
- Novoveška evropska država
- teritorialnost zapovedovanja
 - o osredotočenje oblasti na določ. ozemlju
 - monopol nad legitimno silo
 - o nadzor nad legitimno silo
 - o uporaba sile v obrambo politične skupnosti pred zunanjimi napadi + za vzdrževanje notr. miru
 - brezosebnost zapovedovanja
 - o uporabo sile nadzoruje zakon
 - zgod. razvoj: specializacija političnih funkcij, ki se postopno ločujejo od gosp. in verskih
 - vojaški spopadi! (Tilly: "Države rojevajo vojne in narobe.")
 - o povečuje se obseg državnega upravljanja
 - o dejavnosti, uvedene v vojnem času, se ohranjajo tudi v času miru
 - o v času miru preb. zahteva pravice, obljubljene v vojni
 - o državni dolgovi iz vojne krepijo poseganje države v gospodarstvo

- centralizacija ukazovanja – ideja o narodu
 - preoblikovanje podložnikov v državljane
- Država blaginje (širjenje nalog, storitev države)
- Država načrtovanja (pospeševanje razvoja)

- demokracija okrepi zmožnost državljanov, da se organizirajo in da zahtevajo od države ugodnosti
- politologi raziskujejo:
 - o državo

- o predstavniške institucije
- o multilevel governance (kompleksno vzajemno učinkovanje dejavnikov v sistemih znotraj državne oblasti + na lokalni ravni + na mednarodni ravni – EU!)

MOČ/OBLAST

- čikaška šola: legalistični pristop (interdisciplinarno raziskovanje!)
- politika kot moč
 - o sposobnost A, da vpliva na vedenje B

Viri moči

- o sila (telesni strah) – POLITIČNA MOČ
- o nadzor nad proizvodnjo (orodij za povečevanje izvajanja nasilja) – GOSPODARSKA MOČ
- o ideje – IDEOLOŠKA MOČ
- porazdelitev moči v sodobni družbi!

Elitistična šola

- oblast ima ozka manjšina ljudi
- bogastvo: poglavitni vir takšne moči, obvladovanje gmotnih virov
- moč vrha!
- moč voditeljev poslovnega sveta
- gospodarski vir: poglavitni vir moči
- piramidalna in strnjena struktura mestne oblasti (ozek krog ljudi, povezanih med seboj, odločajo za vse druge)
- položajna zasnova elitistične oblasti (zmogljivosti, ki jih nekdo obvladuje – gosp.)

Pluralistična šola (Robert Dahl)

- moč razpršena med množico elit
- polit. možnosti so se sčasoma odtrgale od drugih in se osamosvojile (na začetku so bili oblastniki tisti, ki so imeli gmotne možnosti in družbeni položaj)
- politična moč – sposobnost oblastnikov, da si pridobijo soglasje razl. družbenih skupin!
- relacijska moč
 - o moč ni vezana samo na zasedanje nekaterih položajev
 - o medsebojno delovanje z drugimi
- igra moči
 - o med posestniki različnih virov mjoči se razvije nekakšno tekmovanje
 - o določ. razmere lahko dejansko povečajo težo tega ali onega med njimi
 - o stopnja učinkovanja politične moči v primerjavi z drugimi!

Politična/gosp. moč

- gospodarska moč pritiska na politič. moč
- poseganje države – subvencije v prid gospodarstvu

Politična/Ideološka moč

- vzbujanje močnih čustev skupne pripadnosti, medsebojne solidarnosti, kolektivne identitete, zavesti o udeleženiosti pri doseganju kolektivnih ciljev v preb.

POLITIČNI SISTEM

2 prvini za opredelitev sistema:

- okolje (družba), katerega del je sistem
 - o vzajemno učinkovanje – prenosi, za katere je znač. tok dovajanja in odvajanja
- razmejitvev

- o ločuje sistem od njegovega okolja
 - v danem trenutku je stanje vsakega dela sistema odvisno od menjave snovi in energije z njegovim okoljem
 - vsaka sprememba stanja enega dela bo učinkovala na sistem kot celoto
- Eastonov model političnega sistema!
- pol. sistem = sistem interakcij, prek katerih se razporejajo dobrine, ki so v določ. družbi redke
 - razvrščanje dobrin na 3 načine:
 - o običaj – tradicionalno spoštovanje pravil, urejajo zasebne odnose
 - o menjava – svobodna interakcija med subjekti
 - o politično zapovedovanje – ukazovanje
 - pol. sistem je pristojen za uravnavanje sporov
 - sistem pretvarja input (vnos) v output (iznos)
 - pod sistemi (strank, uradniški...)
 - inputs
 - o zahtevki (po dodeljevanju dobrin), naslovljeni na tiste, ki odločajo
 - gatekeepers
 - o odbirajo zahtevke, ki prihajajo v črno skrinjico, v kateri se sprejemajo odločitve
 - o posamezniki + skupine
 - o določajo, kakšne naj bodo vsebine sistema
 - o stranke + skupine = vratarji strukturne zvrsti, drugi vratarji = kulturne zvrsti
 - črna skrinjica
 - o proces obdelave javnih odločitev
 - o opredeljevanje + izvedba javnih politik
 - outputs =
 - o ukrepi + odločitve
 - o sprožajo izzide - outcomes
 - policy outcomes = izzid politik
 - feedbacks = povratne informacije
 - outputs sprožajo outcomes in prek povratnega vpliva oblikujejo podporo sistemu
 - proces artikulacije
 - splošne potrebe se preoblikujejo v zahtevke glede posebnih issues
 - proces povezovanja
 - zahtevki se povežejo skupaj v celovitejše pol. zahtevke
 - podpora
 - vedenja + drže, ki do sistema izražajo naklonjenost
 - odkrita dejanja + drža poslušnosti in spoštljivosti
 - ob zahtevkih vstopa v sistem
 - naslovljena je lahko na:
 - o politično skupnost
 - o ureditev
 - o oblasti
 - specifična podpora = na podlagi zadovoljitve zahtevka
 - široka podpora = utrjeno upoštevanje (legitimnost sistema!)

RACIONALNOST V POLITIKI

- racionalni pristop
 - analiza individualnih vedenj
 - vprašanje motivacije v politiki!

- ekonomski pristop
- posameznik = racionalen in sebičen
- racionalnost usmerja vedenje volivcev + izvoljenih
- rac. volivec ima informacije, da izbere tistega, ki je sposoben najbolj ustreči njegovim prioritetam (lestvica prioritet!)
- volivci se na pol. trgu potegujejo za posebne koristi (potrošniki!)
- edini cilj kandidatov je izvolitev na javni položaj
- pristop javnega izbora (public choice)
 - potreba izvoljenih, da upoštevajo zahteve volivcev
 - potreba izvoljenih po nadzoru nad državljani
- voditelji javnih služb naj bi težili k povečanju vpliva svojih služb in tako krepili tudi svojo lastno moč

POLITIČNE INSTITUCIJE

- neoinstitucionalistični pristop
 - pomen institucij pri opredeljevanju pol. procesov
 - kulturne obligacije in družbena pravila (ne pa goli individualni interes)
 - ustreznost (uravnava ravnanje ljudi)
- kolektivna identiteta
 - za to, da bi lahko izoblikovali prihodnje koristi
 - pomaga posamezniku opredeljevati interes
 - omogoča posamezniku, da delovanje dobi pomen
- skupinska solidarnost
 - prepričanje o skupnih ciljih (ideologija!)
- še preden politika odgovarja na interese, jih mora opredeliti
- identitetni pristop k politiki
 - o udeležba na volitvah – posameznik se čuti vključen v skupnost (čeprav en glas ne vpliva na izide)
 - o volilna pravica ni dejanje izbora, ampak obred pripadnosti

POLITIČNA ZNANOST = EMPIRIČNA ZNANOST

II. KAJ JE DEMOKRACIJA

(NE)DEMOKRATIČNE UREDITVE

- teorije pol. razvoja!
- kako bi lahko pomagali pri uveljavljanju demokracije v državah v razvoju --posnemanje kulturnih pogojev in pogojev povezovanja!
- demokracija izvira IZ ljudstva, pripada ljudstvu in jo je treba uporabljati ZA ljudstvo
- demokracija = zmožnost oblasti, da trajno ustrezijo prioritetenim zahtevkom državlji. (Dahl)
- nujno ujemanje med političnimi odločitvami in željami prebivalstva!
- demokratični postopki!

Volitve

- tekmovalne + poštene + ponavljajoče se!
- dejansko (pošteno) tekmovanje med kandidati, ponavljanje volitev v pravilnem ritmu
- ustvarjajo občutek odgovornosti

Konstitucionalizacija pravic

- vsako obliko oblasti je treba omejiti – tako, da mora biti podrejena zakonu
- varovanje prvin, ki imajo temeljni pomen za družbeno pogodbo

- družbena pogodba = temelj demokracije

PRVA DEMOKRATIZACIJA

= prvo pojavljanje demokracije

- širjenje volilne pravice + priznavanje državljanskih, pol. in socialnih pravic

Institucionalni pragovi

- o prag legitimizacije
 - pravica izražanja lastnih idej in organiziranja
 - kritike, demonstracija proti ureditvi
- o prag vključitve
 - zmožnost vplivanja na odločitve predstavnikov
 - pravica do udeležbe pri izbiranju predstavnikov
- o prag predstvaništva
 - vstop v parlament, predstvaništvo v parlamentu
- o prag izvršilne oblasti
 - sposobnost nadzorovati vlado
 - izvršilni organi pridejo pod nadzor zakonodajnih organov

2 razsežnosti demokracije

- pravica opozicije
 - o ustavna zagotovila, zagotovljena tistim, ki bi želeli nadzorovati in oporekati ravnanju vlade
- stopnja vključenosti
 - o delež tistih državljanov, ki so jim zagotovljene pravice opozicije
 - o sistem javnega oporekanja!

4 zvrsti ureditve

- o zaprte hegemonije
 - o noben državljan nikakršne pravice do opozicije
- o tekmovalne oligarhije
 - o pravica do opozicije le za omejene skupine
- o vključujoče hegemonije
 - o nizka stopnja participacije (vsi državljanji)
- o poliarhije
 - o obsežne pravice opozicije, veljavne za vse

Liberalizacija

- odobritev opozicijskih pravic kot vključenost ali participacija in širitev teh pravic na večinsk del preb. (Dahl)

Poti demokratizacije (Dahl)

1. liberalizacija prehiteva vključenost

- zaprta hegemonija – tek. oligarhija - poliarhija
- zaprta hegemonija širi možnosti za javno oporekanje in se preoblikuje v tekmovalno oligarhijo (liberalizacija!)
- tek. oligarhija se prelevi v poliarhijo, če se v ureditvi širi vključenost

2. vključenost prehiteva liberalizacijo

- zaprta hegemonija – vključujoča hegemonija - poliarhija
- zaprta hegemonija postane vključujoča hegemonija (participacija!)
- vklj. hegemonija se prelevi v poliarhijo, tako da širi možnosti za javno oporekanje
- širjenje posamične opozicijske pravice = volilnega glasu!

3. bližnjica

- neposredni prehod iz zaprte hegemonije k poliarhiji

- na mah zagotovi splošno volilno pravico + pravico do javnega oporekanja
- tako ponavadi nastanejo nestabilne poliarhije
- na razl. poti demokratizacije vplivajo nekatere družb. znač.
- razvoj demokracije = boj za doseganje 3 ciljev:
 - o nadzor nad samovoljo oblasti
 - o pravični in racionalni zakoni
 - o udeležba preb. pri oblikovanju zakonov

Družbeni predpogoji demokracije

- ideja o pravici do upora zoper krivično oblast
- pogodba kot vzajemna obveznost
- ravnotežje med krono in plemstvom
- številno in močno urbano meščanstvo
- odsotnost aristokratsko-meščanskega zavezništva proti kmetom in delavcem
- nasilne revolucije (revolucionarni obračun s preteklostjo!)

DRŽAVLJANSKE PRAVICE

- zgolj osvajanje splošne volilne pravice še ni demokratizacija! (razvoj drž. pravic!)
- = civilne + politične + socialne pravice
- pred 18.st. je bil množicam zaprt dostop do opravljanja pol. funkcij! – potem pa množice postanejo državljani = pripadniki politične skupnosti
- širjenje državljanstva
 - o opredelitev države kot nacije, podložnikov kot državljanov
 - o širjenje skupin, ki so obravnavane kot polnopravni pripadniki skupnosti

Državljanske pravice

- o pojavijo se, ko se pojavi pravica do enakosti pred zakonom
- o pravno enakost spremlja socialna in gospodarska neenakost!
- CIVILNE PRAVICE
- zagotavljajo individualno svobodo (osebna svoboda, (sv. govora, misli, vere)= p. do združevanja, pravica do lastnine, p. do sklepanja veljavnih pogodb...)
- francoska revolucija uveljavi načela individualizma
- institucije: sodišča

- POLITIČNE PRAVICE

- pr. do udeležbe
- osvajanje prek širjenja volilne pravice
- merila omejevanja splošne volilne pravice (takoj po fr. revoluciji)
 1. status
 2. cenzus – vrednost dohodka, količina letno plačanih davkov
 3. razsodnost – stopnja pismenosti
 4. družinska odgovornost – samo družinski poglavar
 5. prebivališče
- še v 19. st. je trg ustvarjal socialno neenakost, ki je slabila uživanje civilnih in političnih pravic
- uresničevanje civilnih pravic bilo omejeno zaradi razrednih predsodkov in odsotnosti gosp. možnosti
- institucije: vsedržavni & lokalni parlamenti
- SOCIALNE PRAVICE
- pravice človeka, da živi življ. civiliziranega bitja v skladu z merili družbe
- zgodovinsko so bile na najnižji stopnji & niso bile povezane z zagotavljanjem državljanstva
- 20. st.: rast gosp. blaginje, širjenje izobrazbe okrepijo zahteve po udeležbi pri razdelitvi proizvedenih dobrin
- institucije: izobraževalni sistem & socialne službe
- ko se tri prvine državljanstva ločijo, kmalu prenehajo tudi komunicirati med seboj!
- njihov razvoj razl. – civilne pr. 18.st., politične pr. 19.st., socialne pr. 20.st

SOCIALNA DRŽAVA – Welfare state

- socialno državljanstvo: osnova welfare stata
 - o pravice državljanov, da si zagotovijo določ. življ. raven ne glede na položaj, ki ga imajo na trgu
- vključevanje države v podpiranje slojev, ki so najšibkejši!
- širjenje socialne države!
 - o širjenje izobrazbe: 1. stopnja
 - o razvoj socialnega zavarovanja
- 2. svet. vojna pospeši razvoj welfare programov (nastajanje nacionalne solidarnosti + javno poseganje v tržne mehanizme)
- širjenje javnih služb, progresivno obdavčevanje, obramba delavskih pravic in življ. minimuma – pokojnine + politika polnega zaposlovanja
- welfare state prinaša obvezno zavarovanje, priznavajoč odgovornost same države

Vzroki širjenja socialne države

- razvoj meščanstva
- naraščajoča produktivnost krči možnosti za solidarnost, daljše življ. dobe, urbanizacija, tehnološki razvoj = prvine, ki silijo h krepitvi državnega poseganja
- marksistična hipoteza!
 - razviti kapitalizem zahteva od države, da si naloži skrb za družbeno reprodukcijo
- socialna država in delavsko gibanje!
- razvoj welfare stata bil določen z bojem najšibkejših razredov na trgu
- močno welfare state so postavile na noge leve stranke v zavezništvu z delavskimi organizacijami
- univerzalistična welfare state – storitve, dostopne vsem

NEDEMOKRACIJE

Spremenljivke, ki so pomembne za opredeljevanje spec. tipologij nedemokracij:

- prevladujoča koalicija
 - stopnja koncentracije oblasti (obstoj ene same stranke, vloga vojske)
- družbena podlaga ureditve
 - prepoznavanje družb. skupin, ki jo podpirajo
- raven zatiranja temeljnih pravic
- stopnja mobilizacije
 - vsiljevanje visoke stopnje nadzorovane participacije ali pa demobilizacija
- ideološka izoblikovanost
 - utopične podobe prihodnje družbe, razvejana ideologija

Značilnosti vseh nedemokratičnih ureditev

- odsotnost polaganja računov, koncentracija oblasti v rokah ozke oligarhije

Avtoritarne ureditve

- omejen politični pluralizem, pomanjkanje vodilne ideologije in široke mobilizacije
- raznolika družbena podlaga

Totalitarne ureditve

- nacizem v Nemčiji, stalinizem v SZ!
- ni političnega pluralizma, močni vodja, visoka stopnja vključevanja, ideologija popolnega preoblikovanja družbe, silovito zatiranje politične opozicije ter etničnih in družb. skupin

Tradicionalne ureditve

- paternalistična moč voditelja
- posebna vrsta sultanizma – osredotočenje neomejene osebne oblasti v rokah suverena (Bližnji vzhod, Afrika!)
- nedemokratične ureditve so nestabilne, vendar prehajanje v demokratične ureditve ni lahek proces!

DEMOKRATIZACIJA IN DEMOKRATIČNA TRANZICIJA

- demokracija in modernizacija!
- gospodarski razvoj in demokracija sta tesno povezana
- večina demokracij sodi med gosp. razvite države!
- višja je družbenoekonomska raven neke dežele, večja je verjetnost, da bo imela ta dežela tekmovalno politično ureditev (Dahl)
- kolikor bolj je neka politična ureditev tekmovalna, toliko verjetnejšeje, da ima dežela sorazmerno visoko raven gosp. razvoja (Dahl)
- večplasten odnos med demokracijo in gosp. razvojem
- gosp. dejavniki imajo na demokrtizacijo močan vpliv, vendar niso odločilni
- vprašanje vzročne zveze!
 - gosp. razvoj sproža nekatere posledice, ki so naklonjene demokraciji
 - širjenje izobrazbe!
 - družbeni pluralizem
- v razvitem gospodarstvu, so viri, ki so koristni za politiko, razpršeni med prebivalstvom
 - izobrazba, bogastvo, politične veščine

Politična kultura

- skupek tistih drž., prepričanj in usmeritev v razmerju do politike, ki so znač. za politični sistem v danem obdobju
 - spoznavna sestavina

- poznavanje delovanja pol. sistema v celoti
- kdo so najpomembnejši voditelji, žgoča pol. vprašanja
- o čustvena sestavina
 - odtujenost ali zavračanje v razmerju do sistema
- o vrednostna sestavina
 - vrednotenje sistema po moralni plati
- politična kultura vpliva na delovanje pol. sistema
- (za avtoritarno miselnost vrednote red, hierarhija, avtoriteta)
- učinkovitost civilne kulture pri pospeševanju demokracije!
- za demokracijo najugodnejša pol. kultura naj bi bila civilna kultura
- poslušnost & participacija!
- demokracija naj bi izhajala iz formalne možnosti vseh, da sodelujejo, ne pa iz dejanske soudeleženi mnogih
- mreže zaupanja
 - o spodbuja jih demokratični razvoj
 - o medsebojno zaupanje je nujno za skupnostno življ.
- lažje uveljavljanje demokracije tam, kjer ni velikih kulturnih nasprotij
 - o konsenzualna kultura (večji del državljanov soglaša z načinom soočanja s problemi)
 - o polarizirana kultura (globok razcep)

Konsociativna demokracija

- konsociativni sporazum med elitami
 - o omogoča uveljavljanje stabilne demokracije tudi v etnično ali versko razcepljenih deželah
 - o Nizozemska, Kanada, Švica, Belgija: kulturno razdeljene, s stabilno demokr.
 - o navezanost na kompromis in sodelovanje!
 - o poistovetenje državljanov z voditelji, sposobnost voditeljev za sklepanje kompromisov...

Prehod k demokraciji

- stopnje demokratizacije!
 - prehod
 - prehajanje iz ene ureditve v drugo
 - pravila stare u. ne učinkujejo več, nova se še niso utrdila
 - reorganizacija strank in interesnih skupin!
 - uvedba
 - polno priznavanje civilnih in političnih pravic
 - pojavi se strankarski sistem
 - uveljavijo se demokratični postopki in institucije
 - utrditev
 - legitimnost novih postopkov
 - strankarske strukture in predstavništvo interesov se zasedrajo

Dejavniki demokratizacije

- znač. prevladujočih koalicij
- razgibanost postopkov demokratizacije
- vprašanje o vlogi družbenih skupin, ki so podpirale nedemokratične ureditve, pri sprožanju prehoda v demokracijo
- civilna družba!
 - ustvarja pritiske tudi prek množičnih manifestacij

- razvoj demokratizacije je pod vplivom znač. stare ureditve!
- politične stranke!
- mednarodni dejavniki
 - stalne rasti nevladnih mednarodnih organizacij, ki ponujajo pomoč novim demokracijam (spremljanje volitev in spoštovanja človek. pravic)
 - OZN, EU: uveljavljanje sankcij zaradi kršitev človekovih pravic

DEMOKRACIJA IN PRAVICE

- vprašanje državljanstva
- globalizacija!
- ekonomska globalizacija
- naraščanje neenakosti pri uživanju državljanskih pravic
- povečevanje državljanov brez državljanstva na ozemlju zahodnih demokracij!
- priseljenci in držav, ki niso članice EU, imajo v državah EU veliko manj pravic
- državljani postajajo vse zahtevnejši
- demokratični output!
- demokracija mora biti sposobna integrirati državljane in jim zagotavljati pravice, ki niso samo formalne
- nenehna napetost med razl. modeli:
 - svoboda-pravice, participacija-učinkovitost, večinsko načelo-načelo konsenza

III. KAJ JE POLITIČNA PARTICIPACIJA

PARTICIPACIJA:UVOD

- vprašanje participacije je osrednje vprašanje politike in demokracije
- predstvaniška demokracija (npr. grška polis)
 - odločitve sprejemajo posredniki, ki jih je izvolilo ljudstvo in ki jih ljudstvo pooblasti, da vladajo
 - formalna enakost, en človek-en glas
 - pogosto zbirokratizirana, odločanje se osredotoča na vrhu
- neposredna demokracija
 - omejuje načelo pooblastila
 - participativna
 - odločanje je treba približati ljudem!
- vedno prisotna napetost med predstavništvom in participacijo
- določena raven participacije je nujna za to, da legitimira predstavnike!
- volilna pravica: poglavito orodje participacije državljanov

Participacija:

- o vključenost posameznika v pol. sistem na razl. ravneh dejavnosti (od popolnega nezanimanja do zasedanja pol. funkcije) (Rush)
- o drža državljanov, katerih cilj je vplivati na pol. proces
- o volitve, aktivno sodelovanje v neki stranki, razpravljanje o politiki...

SELEKTIVNOST PARTICIPACIJE

- konvencionalna participacija (str. 65!)
- participacija daje legitimnost demokraciji, AMPAK demokracija živi v sožitju z zelo nizkimi stopnjami participacije

- politična aktivnost zajema le malo državljanov
 - gladiatorji: pogosto dejavni v politiki – 10%
 - gledalci: najnižja raven zavzetosti – 60%
 - otopeli: politika jih sploh ne zanima – 30%
- med razl. skupinami se pojavljajo neenakosti v obsegu politične participacije = v obsegu pol. vpliva
- posameznik teži k višji stopnji participacije, kolikor višji je njegov družb. položaj
- socialna in ekonomska neenakost se odražata v politični neenakosti!
- kdor ima višji položaj,
 - ima več gmotnih (denar, prosti čas) in simbolnih (ugled) možnosti, ki jih lahko vloži v participacijo,
 - ima vednost o tem, kako se participira
 - razume pol. besedovanje in misli, da ve, kako vplivati nanj
 - izobrazba in ugled utrjujeta samozavest in prepričanje v lastno zmožnost za spreminjanje stvari – psihološka prednost!
- občutek neusposobljenosti (ne pa odsotnost mnenja!) odvrača od participacije
- tisti, kis o močnejši v gosp. pogledu, lahko prednosti številnosti izravnavajo z neenakostjo izkoriščanja priložnosti za participacijo

NOVE OBLIKE PARTICIPACIJE

- nekonvencionalna participacija! (hitra rast v 70. letih)
 - pisma bralcev, sodelovanje v bojkotu, samozmanjševanje davkov, zasedba poslopij, cestne zapore, podpisovanje peticij, sedeči protesti, udeležba v divjih stavkah & mirnih sprevodih, povzročanje škode na gmotnih dobrinah, nasilje
- različni slogi participacije!
- vse več državljanov je, ko se soočijo z zakoni, ki jih imajo za krivične, pripravljenih poseči po nekonvencionalnih oblikah ukrepanja
- spoj interesa in aktiviranja!
- taktika neposredne akcije (nekonvec. participacija)
- konvencionalna participacija je pogosto v medsebojni odvisnosti z nekonvencionalno
 - nedejavni
 - mogoče podpišejo peticijo ali kaj preberejo o politiki
 - konformisti
 - vsaj malo vključeni v konvencionalne dejavnosti
 - reformisti
 - participirajo na konvec. način, vključno s protestom, demonstracije ali bojkot
 - aktivisti
 - včasih tudi nezakonite oblike protesta
 - protestniki
 - nekonvencionalne oblike, zavračajo konvec. oblike participacije

Participativna revolucija

- tisti, ki so bolj udeleženi, so tudi bolj usposobljeni
- v zahodni Evropi se je vsaj do leta 1990 pol. participacija znatno okrepila
 - o zmanjšalo se je število ljudi, ki so docela nedejavni
 - o sočasno se je povečalo št. tistih, ki so vsaj delno pol. dejavni
- tradicionalna participacija se je ustalila, nekonvencionalna pa močno okrepila
- nekonvencionalne participativne oblike dopolnjujejo konvencionalne (niso njihova zamenjava!)

PARTICIPACIJA IN IDENTITETA

- solidarnostni sistemi
- proces identifikacije
- proces participacije zahteva oblikovanje solidarnostnih skupnosti, znotraj katerih se posamezniki med seboj obravnavajo kot enaki
- skupna identiteta
 - ustvarja jo politična dejavnost
 - temelj participacije
- posameznik mora določiti tisto posebno družbeno vlogo, ki bo temeljni dejavnik njegovega življenja, ter se poistovetiti z drugimi posamezniki, ki so v enakem položaju (interes!)
- identiteta kot zavest pripadnosti svoji skupnosti
- oblikovanje identitete
 - je prvi pogoj za kolektivno delovanje + njegova posledica
 - pozitivna opredelitev tistih, ki so vključeni v neko skupino
 - negativna opredelitev tistih, ki so iz skupine izključeni
 - identiteta mora dobiti tudi priznanje navzven
- participacija spremeni identiteto posameznikov
- čustvena pripadnost!
- samo delovanje, participacija krepi občutek pripadnosti
- poistovetenje olajša participacijo

POSTMATERIALISTIČNE VREDNOTE IN NOVA PARTICIPACIJA

- razvoj novih oblik participacije je povezan s spremembami politične kulture
- družbena modernizacija!
 - večje zaupanje v možnost vplivanja na okolje s političnimi določitvami
- hierarhija potreb
- politična socializacija

Postmaterialistične vrednote (od 60. let naprej)

- postopna oslabitev materialističnih vrednot (gmotna blaginja, varnost)
- osebno samouresničevanje, svoboda mnenja, participativna demokracija
- dolga gosp. rast je prestavila pozornost z gmotne blaginje k življenjskemu slogu
- vrednotni pomik!
 - generacija, ki je te spremembe doživljala v letih, ključnih za njeno socializacijo, je te vrednote prenašala tudi na mlajše generacije
 - korenita sprememba gledanja na pojem družbe in politike

ALI JE PARTICIPACIJA KORISTNA ZA DEMOKRACIJO?

- otopelost zna biti za demokracijo koristna!
 - o neparticipacija = soglasje s tistim, ki vlada?
 - o širjenje participacije = politično nezadovoljstvo in družbeni razkroj?

I. raziskava, mnenje

- širjenje participacije naj bi povečevalo št. zahtevkov na naslov sistema
 - o lahko pride do preobremenitve
 - o sistem bi spregledoval splošno blaginjo (ker bi upošteval zahteve posameznikov)
- krizo demokracije naj bi povzročilo širjenje participacije v 60. letih (zelo sporna raziskava!)
- presežek demokracije
 - o učinkovito delovanje demokratičnega pol. sistema običajno zahteva določ. mero otopelosti in neangažiranosti preb.!

II. raziskava, mnenje

- širjenje demokracije (ne pa kriza!)
 - o državljani posegajo po neinstitucionalnih oblikah delovanja, ker jim takšne oblike zagotavljajo možnost za doseg svojih političnih ciljev, ne pa zato, ker bi bili nezadovoljni s konvencionalnimi oblikami delovanja
- odmikanje državljanov stran od politike!
- zaupanje v demokracijo slabo, čeprav demokracijo večina še vedno obravnava kot najboljšo obliko vladavine
- performance demokracije!

Različne strategije za izražanje nezadovoljstva (ekonomist Hirschman)

- exit = izstop
 - opuščanje nekega izdelka v prid drugemu
 - nedvoumno, neosebno, posredno
- voice = glas
 - prizadevanje, da bi spremenili bedno stanje
 - od plašne pritožbe do nasilnega protesta
 - odkrito, neposredno
- glas lahko omeji izstope in je alternativa zanje
- politični sistemi, ki olajšujejo protest in spodbujajo participacijo, delujejo bolje od tistih, kjer se nezadovoljstvo lahko izrazi samo z izstopom

Socialni kapital in demokracija

- socialni kapital kot relacijski kapital
- gosp. blaginja in dobro vladanje naj bi bila znač. dežel z visoko stopnjo drž. zavesti, kjer se drž. spoštujejo, ljudje so solidarni...
- civilna združenja širijo občutek sodelovanja, solidarnosti, družb. zavzetosti
- soc. kapital izboljšuje delovaje oblasti (institucij)
 - o toliko, kolikor ustvarja zaupanje v druge
 - o + krepí sposobnost za samoupravo državljanov
- socialne mreže
 - o eden temeljnih pogojev za lokalni gosp. razvoj
 - o združevanje izboljšuje vladanje
 - o dobro vladanje izboljšuje možnosti občanov, da se združujejo

JAVNO MNENJE (JAVNOST-VIDEOKRACIJA)

- sodelovanje pri oblikovanju javnega mnenja
 - o oblika participacije

Področje javnosti

- možnost razlikovanja med javnim in zasebnim (pojavi se po sr. veku)
- polje civilne družbe, ki ni državno
- njegov razvoj je proces oblikovanja sodobne družbe
- zraste z meščanstvom
- med poljem države in poljem zasebnosti
- javno in razumsko utemeljevanje!
- sposobnost za kritiko državne oblasti – nadzor nad vladanjem!
- razmišljujoče občinstvo!
- vmešavanje javnega mnenja prinaša tudi tveganja
 - o konformizem množic
 - o despotizem večine

o manipulacija!

- področje javnosti se razširi, vendar izgublja zmožnost nadzora nad javno oblastjo

Videokracija

- osamosvajanje medijev izpod pol. nadzora!
- sposobnosti medijev nadzorovati politiko!
- oslabitev strank krepi moč sredstev za množično komuniciranje
 - o huda preizkušnja za mnenjski pluralizem
- politika kot spektakel, razvedrilo!
 - o strokovnjaki za trženje, urnik politike sledi urniku tv...
- personalizacija politike
 - o glasovanje na podlagi lika (ne pa na podlagi pol. stališč)
 - o presojanje politika na podlagi njegovega lika, ne pa njegovega programa
- učinki medijev na vednost volivcev, njihovo držo in njihova ravnanja!
 - o političen vpliv na volilne izzide
 - o predvolilne kampanje lahko prestavijo do 10% volilnih glasov
- agenda setting (izbor tem, pomembnih za občinstvo)
- mediji kot spodbujevalci/usmerjevalci volivcev, ki niso poistoveteni z nobeno stranko

Mediji in državljanstvo

- videokracija prinaša tveganje
- news in protest
- najšibkejše skupine morajo pritegniti pozornost in podporo javnega mnenja

- advocacy
 - o pokroviteljstvo nad šibkejšimi interesi
- danes večji pluralizem virov obveščanja
 - o kibernatska demokracija! – okoli www
- novi mediji povečujejo možnosti drž., da se neposredno vključijo v politično razpravljanje
- samostojna uporaba sredstev (web)
 - o ni filtra! (funkcija časnikov)
- nove tehnologije
 - o pomnožile kanale participacije
 - o globalna mobilizacija
- mnenjska gibanja
 - o prek njih pritekajo predlogi za družb. reforme
 - o pozivi k kolektivnemu angažiranju!

IV. KAJ SO SKUPINE IN GIBANJA

SKUPINE IN POLITIKA

Skupine

- skupine kot nujno zlo (J. Madison)
- svoboda združevanja z drugimi
- iz medsebojnega učinkovanja skupin izhaja
 - o skupno dobro
 - o nevarnosti za splošni interes
- konstitucionalni legalizem
- neenake možnosti
 - o nekatere skupine se lahko organizirajo in potisnejo na rob šibkejše interese
- medsebojno učinkovanje skupin in institucij oblasti!
- interes
 - o kako se družbeno oblikuje interes?

Interesna skupina = skupina za pritisk

- formalno organizirana, prostovoljna skupina, ki mobilizira možnosti za vplivanje na urejanje javnih zadev
- izsek iz družbe, ki deluje izhajajoč iz določ. interesa (A. Bentley)
 - ni skupine brez interesa!

Funkcija skupin

- artikulacija interesov
- vplivanje na pol. moč

Zvrsti skupin

- anomične interesne skupine
 - o neorganizirane, spontani izrazi protesta, nestalne
- s. neasociativnega interesa
 - o skupni interesi, večja trajnost kot anomične (interes rase, jezika...)
- s. institucionaliziranega interesa
 - o kompleksna, a razčlenjena struktura, ne gre samo za artikulacijo interesov (stranke, uprava, cerkev)
- s. za asociativni pritisk
 - o specializirane strukture

- predstavljajo cilje neke posebne skupine
- osebe s polnim delovnim časom, specializacija notr. nalog...
- (sindikati, združenja – verska, etnična, okoljevarstvena)

Lobbying

- pritisk na tiste, ki udeležujejo pol. odločitve
- delovanje predstavnikov interesnih skupin v neposrednem stiku s poslanci, člani vlade,...
- kampanje za pridobivanje javnega mnenja
- podkupovanje, financiranje predvolilnega boja
- prostovoljno pripadništvo!
 - želja sodelovati z drugimi pri doseganju skupnih ciljev

TEORIJA SKUPIN

- skupine kot najpomembnejši dejavnik politike
- pluralnost interesov in soočenja skupin
 - pogoj za preprečevanje nadoblasti ene same politične sile
- skupine kot prvina ravnotežja
 - pluralnost skupin
 - približevanje skupnemu dobru
 - nenehna pogajanja
 - izziv zdrami latentne skupine
 - mobilizacijski potencial latentnih skupin!
 - pritisk ene strani oslabi pritisk druge
- skupine kot dejavnik politične socializacije
 - odmik ljudi od sebičnega interesa
 - privajanje ljudi na komuniciranje in sodelovanje
 - cross-cutting membership = prečna pripadnost
 - vsak posameznik zaradi razl. interesov sodeluje v več skupinah
 - zmanjšuje strnjenost posamičnih skupin in povečuje povezanost posameznikov
- neodvisnost od države!
 - medsebojna pomoč posameznikov!
 - sposobnost družbe, da se organizira od spodaj navzgor
 - naloga oblasti: posredništvo

KRITIKA TEORIJE SKUPIN

- mobilizacija skupin je omejena
- neenakost skupin!
- vključevanje je osredotočeno na nekatere dele preb.
- vstopne zapornice! – pogoji organiziranja
- logika kolektivne akcije
 - obstoj skupnega interesa še ne vodi samodejno k kolektivni akciji
- noben kolektivni prispevek ni tako pomemben, da bi lahko določil rezultat kolektivne akcije
- spodbude
 - selektivne pobude – nagrade in kazni za sodelovanje
 - gmotne spodbude
 - simbolne spodbude
- nekatere zvrsti interesov imajo večje možnosti, da se izoblikujejo
- javni interes vs. posebni interes!

- prešibko zastopstvo javnega interesa!
- interes je razpršen
- oblasti morajo braniti šibkejše interese
- vlada kot ujetnik interesov
- oblast naj bi bila nesposobna upirati se zunanjim pritiskom
- nenehna pogajanja zmanjšujejo zaupanje v pravila
- nezmožnost uresničiti kolektivno dobro

DRUŽBENA GIBANJA

- neformalne mreže vzajemnega delovanja
- razpršene in slabo povezane mreže posameznikov
- opirajo se na skupna prepričanja in solidarnost
- nove razlage stvarnosti
- nova identiteta, kolektivna identifikacija
- ustvarjanje pogledov na svet, alternativnih vladajočim
- mobilizirana okoli spornih tem
- konflikti
- upiranje prodiranju države in trga v družb. življ.
- protesti = nekonvencionalna participacija

ZGODOVINSKI RAZVOJ SKUPIN IN GIBANJ

Korporacije

- ljudje z enakim poklicom
- posebni statuti
- monopolistični privilegiji

Sindikati

- poklicna pripadnost posameznih kategorij delavcev
- kolektivne pogodbe
- politična menjava
 - aktivna vloga države v pogajanjih med socialnimi partnerji!
 - država zagotavlja javna sredstva (subvencije) v zameno za sporazum
 - menjava, kjer od države prihaja del ugodnosti za delavce in podjetnike

MOBILIZACIJA ZMOGLJIVOSTI

potrebni za kolektivno akcijo

- protestne akcije: posledica izračunov in stroškov kristi!
- pogoji, ki omogočajo, da se nezadovoljstvo prelevi v delovanje!
- menedžerji: pobudniki interesnih skupin, politični organizatorji
- neenakost
- organiziranost lahko nadomesti pomanjkanje drugih zmogljivosti
- moralna gratifikacija
 - prizadevanje za dosego skupinskega dobra
- vezi solidarnosti
 - znotraj kolektiva in med razl. kolektivi
- čim večje št. pripadnosti organizacijam!
- strukturne podobnosti in jakost družb. odnosov!
- tehnološki razvoj – komunikacijska sredstva
- gospodarski napredek
- širjenje izobrazbe
 - krepi se zaupanje v lastno sposobnost vplivanja na zunanji svet

- motivacija za kolektivno ukrepanje

POLITIČNE PRILOŽNOSTI

- struktura političnih priložnosti!
 - lastnosti zunanjega okolja, ki so pomembne za razvoj družb. gibanj
- politične institucije
- prevladujoče strategije
 - o izključujoče
 - zatiranje spora
 - o vključujoče
 - sprejemanje novih zahtevkov
- delovanje sistema zavezništev in delovanje sistema konfliktov!
- konfiguracija moči – porazdelitev

PLURALIZEM IN NEOKORPORATIVIZEM

Pluralistično predstavništvo

- mnogotera, tekmujoča, prostovoljna, nehierarhična združenja
- stiki s strankami, parlamentarno lobiranje, kampanje za mobilizacijo javnega mnenja, protesti
- slabo razvit sistem odnosov, razdrobljena struktura
- lobiranje
- skupine, povezane s potrošnjo

Neokorporativistično predstavništvo = liberalni in družb. korporativizem

- posamične enote, netekmujoče, hierarhične (glede na merila funkcionalnosti)
- pogosti in učinkoviti stiki med skupinami in vlado
- močna, tesno povezana združenja, bogate zmogljivosti
- usklajevanje, oblika družb. uravnavanja
- skupine, povezane s proizvodnjo

V. KAJ SO POLITIČNE STRANKE

stranke: poglavitni dejavnik predstavniške demokracije

stranka: združenja, ki cilja na to, da bi vplivalo na oblast

- opira se na prostovoljne oblike udeležbe
- moč!
- udeležba na volitvah
- cilj: zasesti vodilne funkcije – tekmovanje za glasove!

NALOGE STRANK

- stranke kot posredniki med državo in državljani
 - poenostavitev zapletenih individualnih interesov
 - s stranko se volivci poistovetijo in na dolgi rok ustalijo svojo volilno držo
- politična socializacija
 - podoba skupnosti kot celote, kolektivna stvarnost
- nadzor vladanih nad vladajočimi
- oblikovanje politik